

*Мірошниченко О.В., старший викладач кафедри банківської справи
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку
України», м. Суми*

КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Конкуренція в банківській сфері – це об’єктивне явище еволюції світової фінансово-кредитної системи, зумовлене зростанням потреб суспільства в капіталізації вільних грошових коштів.

Основними факторами загострення конкуренції між банками є однорідність банківських продуктів, тобто наявність досконалої конкуренції на ринку банківських послуг; боротьба за вільні дешеві ресурси (зазвичай, це є залишки на рахунках клієнтів), що змушує банки доводити перед клієнтами свою конкурентоспроможність та якість управління; обмеженість інструментарію банківських послуг, що змушує банки конкурувати у сфері визначення ціни на банківські послуги.

За результатами дослідження конкурентного середовища ринку банківських послуг України були зроблені наступні висновки:

1. Діагностика основних конкурентних сил, що впливають на ринок банківських послуг України, на основі моделі М.Портера, свідчить про наступне:

- конкуренція з боку продуктів, що виробляються фінансовими та нефінансовими компаніями, і є якісними заміниками (субститутами) банківських продуктів, а також конкурентоспроможні за ціною, незначна;
- загроза появи в галузі нових конкурентів практично відсутня;
- показники монополізації банківської системи нижчі критичного рівня: CR1 становить 11 % (норма – не більше 35 %), CR3 – 23 % (норма – не більше 50 %), CR5 – 35 % (норма – не більше 70 %). Динаміка індексу Херфіндаля–Хіршмана вказує на низький рівень концентрації банківської системи України, зокрема, кредитного портфеля та депозитів;

- за 2001-2009 рр. рівень концентрації банківської системи України незначно збільшувався: індекс Херфіндаля–Хіршмана за кредитним портфелем збільшився на 38 пунктів, за депозитами – на 56 пунктів, за системою в цілому – на 19 пунктів. Отже, в банківській системі України є невикористаний резерв підвищення конкурентоспроможності, що передбачає збільшення її концентрації та дає можливість економії від ефекту масштабу;

- банківська система України характеризується значною територіальною концентрацією, яка пояснюється, перш за все, особливостями розвитку регіонів, їх соціально-економічним станом та інвестиційною привабливістю. Це є підтвердженням важливості урахування регіонального фактору при управлінні конкурентоспроможністю банку та управлінні регіональною банківською мережею для кожного з банків як регіонального, так і місцевого значення;

- до основних постачальників, вплив яких слід ураховувати при оцінці конкурентних сил у банківській системі України, відносимо Національний банк України, інші банки, клієнтів-юридичних та фізичних осіб. У посткризовий період основу ресурсної бази для банків становили внутрішні ресурси, насамперед, кошти фізичних і юридичних осіб (понад 40 %), кредити НБУ (понад 10 %), кошти інших банків (до 40 %);

- економічні можливості та характеристики споживачів банківських продуктів впливають на силу конкуренції в галузі. Конкуренція з боку споживачів банківських продуктів виражається у: тиску на ціни з метою їх зниження; вимогах більш високої якості; вимогах кращого обслуговування.

2. Проаналізувавши дані щодо розвитку банківської системи України, визначені наступні внутрішні загрози її конкурентоспроможності: недостатній рівень капіталізації, низька якість активів, низька ефективність діяльності, низький рівень корпоративного управління. До основних зовнішніх загроз включені політичні, економічні та юридичні ризики.